

Õiguskantsler

Justiitsminister Kristen Michal
Justiitsministeerium
info@just.ee

Teie 2.07.2012 nr 8-1/6391
Õiguskantsler 17.09.2012 nr 18-2/120993/1203398

Arvamus eelnõule Kohtute seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmine

Austatud justiitsminister

Täna võimaluse eest avaldada arvamust kohtute seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) suhtes. Eelnõu põhisisuks on kohtuniku ja kohtunikuabi ametisse sisenemise regulatsiooni muutmine ning kohtujuristi institutsiooni loomine, sh alustatakse seletuskirja järgi selle eelnõuga kohtuametnike allkirjastamise pädevuse korrastamist.

Olulised märkused

1. Põhitöö kõrvalt kohtuniku ettevalmistuskava läbimise osas tuleb esmalt tunnustada püüet lahendada tõsiselt kohtusüsteemi mõjutav probleem – raskused vabade kohtunikukohtade viivitamatul täitmisel. Varasema õigusalaase töökogemusega juristidele, kes soovivad saada kohtunikuks, oma põhitöö kõrvalt kohtuniku ettevalmistuskava läbimise võimaldamine muudab uute kohtunike leidmise süsteemi kahtlemata paindlikumaks ja on seetõttu tervitatav. Eelnõust ega seletuskirjast ei nähtu aga seda, mida see väljaspool kohut asuva põhikoha kõrvalt korralduslikult tähendab – nt ei ole põhitööandjal kohustust ettevalmistuskava läbijat oma senistest tööülesannetest vabastada (kas ettevalmistuskava reeglina 2 aasta jooksul täitmine tähendab sisuliselt põhitöölt saadud puhkuse ajal tasuta¹ kohtus töötamist?). Seega vajab täiendavat läbimõtlemist korralduslik pool – vastasel korral on tõenäoline, et ettevalmistusteenistusest ei leia ka tulevikus õigusala tippametikohtadel olijaid, kelle põhitöö üldjuhul kõrvaltegevuseks palju võimalust ei jäta. Lisaks sellele osundan, et kuna ettevalmistuskava täitmine on võimalik väljaspool kohut asuvalt ameti- või töökohalt, on võimalikud ka selle pinnalt tekkivad huvide konfliktid, mille vältimisele ega lahendamisele eelnõu mingit tähelepanu ei pööra. Samad küsimused tekivad ka kohtunikuabi ettevalmistuskava täitmisel.

2. Eelnõuga loodava kohtuniku ettevalmistuse põhitöö kõrvalt läbimise võimaluse kõrval säilitatakse kohtuniku ettevalmistusteenistus (kohtunikukandidaat), samas kui kohtunikuabide puhul selline võimalus kaotatakse (jääb ainult ettevalmistuskava täitmine põhitöökohale kõrvalt).

¹ Lisatava § 61² lg 4 kohaselt ettevalmistuskava täitjale kohtunikukandidaadi ametipalka ei maksta – samas pole ette nähtud ka muul viisil tasustamist ega isegi mitte ettevalmistuskava täitmisest tulenevate kulude katmist.

Kohtuniku ettevalmistusteenistuse säilitamise põhjenduseks toob seletuskiri ainult: „on mõeldud eelkõige ülikoolist tulevatele ja varasema õiguslase töökogemusega isikutele.“ Sealjuures on seletuskirjas välja toodud, et ettevalmistusteenistus on aeganõudev, ebaefektiivne, kulukas ning selle kestel makstav palk vähemotiveeriv (viimased kaks on küll välja toodud *kohtunikuabi* ettevalmistusteenistuse puhul, kuid peaks olema põhimõtteliselt õiged ka *kohtuniku* ettevalmistusteenistuse puhul²). Kui see nii on,³ siis leian, et ainult ülikoolist tulevatele ja varasema õiguslase töökogemusega isikutele mõeldes ei saa ilmselt pidada põhjendatuks kohtuniku ettevalmistusteenistuse säilitamist – neil isikutel on võimalus saada teenistuskoht kohtus (sh kandideerida kohtujuristik) või töö- või ametikoht, mis vastab eelnõus kavandatud KS § 62² lõikes 1 esitatud tingimusele, ning asuda kohtuniku ettevalmistuskava täitma (kandideerida) teiste isikutega võrdsetel tingimustel. Sellisel juhul lõpetaks küll värskest ülikoolist tulijad kohtuniku ettevalmistuse senisest hiljem, kuid õiguslase töökogemuse (ja elukogemuse) lisandumine peaks pigem kasuks tulema⁴ ning eeliseks oleks ka ühtne regulatsioon (sh võrdsed tingimused).

3. Eelnõu § 1 p 12 (lisatava § 61² lg 1) ning § 1 p 28 puhul tekib küsimus, kust peaks ameti- või töökoha puhul tulenema (sh KS § 47 lg 1 punktist 1 tulenev) õiguse õppesuunal omandatud magistrikaadi või sellele vastava kvalifikatsiooni nõue.⁵ Kas nt piisab pelgalt sellest, et selline nõue on esitatud töö- või ametikohale kandideerimise konkursi tingimustes (ilma et selle tingimuse esitamise aluseks oleks õigusakt)?⁶ Iseenesest võib ju suvaline ettevõtte nõuda töökoha täitmisel õiguslast kõrgharidust, mis ei tähenda ju veel, et isikul seda tegelikult vastaval töökohal vaja on – kui aga tegelikult ei olegi vaja, siis ei oma ta ka enne ettevalmistuskava täitmisele asumist vajalikku juriidilist töökogemust (ning koostoimes ettevalmistuse läbimise lihtsustamisega võib see kaasa tuua uute kohtunike kvaliteedi languse). Võiks kaaluda komisjonile selgesõnaliselt eelneva juriidilise töökogemuse piisavuse hindamise pädevuse andmist.

4. **Kohtunikuabi regulatsiooni muutmise ning kohtujuristi institutsiooni loomise osas** osundan esmalt, et senini on kohase tähelepanuta jäänud mitmed põhimõttelised küsimused. Sealhulgas ei ole piisava põhjalikkusega analüüsitud õigusemõistmisega seotud ülesannete kohtuteenistujatele iseseisvaks täitmiseks üleandmise kooskõla põhiseadusega. Nii või teisiti pole aga piisavat tähelepanu pööratud nende ülesannete täitmiseks vajaliku staatuse saavutamise abinõudele (vastutus, personaalse sõltumatuse garantiid jne).

5. 08.04.2008 esitasin eelmisele justiitsministrile märgukirja⁷ (arvamusele lisatud) seoses sellega, et kohtunikuabide palga määramine Vabariigi Valitsuse poolt (KS § 122 lg 1) on minu hinnangul põhiseadusvastane. Minu seisukoht lähtus vajadusest esmalt kindlustada kohtunikuabi personaalne sõltumatus täidesaatvast võimust, mille tagamine on vajalik tulenevalt neile täitmiseks üleantud ülesannete iseloomust, ning teiseks tagada kohtuvõimu institutsionaalne sõltumatus täidesaatvast võimust (volitusnormiga täitevvõimule luuakse ohukahtlus kohtuvõimu institutsionaalse sõltumatuse negatiivseks mõjutamiseks). Kuna kohtuvõimu sõltumatuse tagamisega seotud küsimused on põhiseaduse seisukohalt olulised, siis ei tohi nende otsustamist delegeerida täitevvõimule (seega vastuolu PS § 3 lõikest 1 tuleneva parlamendireservatsiooni ehk

² Kuigi kohtunikukandidaadi ametipalk on küll peaaegu kaks korda kõrgem kui kohtunikuabi kandidaadil.

³ Ettevalmistusteenistuse väidetavat ebaefektiivsust seletuskirjas kahjuks sisuliselt ei selgitata.

⁴ Sellele näib kaudselt viitavat ka seletuskirjas märgitu: „Kui kohtusse tuleb kohtunikukandidaat vajab ta vähemalt alguses rohkem juhendamist ja kohtusüsteemi tutvustamist.“

⁵ „on omandanud õiguse õppesuunal vähemalt riiklikult tunnustatud magistrikaadi, sellele vastava kvalifikatsiooni Eesti Vabariigi haridusseaduse § 28 lõike 2² tähenduses või sellele vastava välisriigi kvalifikatsiooni“.

⁶ Seletuskirjast nähtub, et nii ongi mõeldud: „Ettevalmistuskava täitjate ringi ei ole otstarbekas piirata, sest väikelinnades, kus kohtunikukohtade täitmine on raskem, võib leiduda kohaliku omavalitsuse üksustes või ettevõtetes töötavaid juriste, kes sooviksid oma põhitöö kõrvalt saada kohtuniku ettevalmistuse.“

⁷ Õiguskantsleri kiri nr 6-1/070663/0801471.

olulisuse põhimõtte ja PS §-st 4 tuleneva võimude lahususe ja tasakaalustatuse põhimõttega nende koostoimes). Seda vastuolu käesoleva eelnõuga ei kõrvaldata.⁸

6. Kohtunikuabide puhul pole pealegi mitte ainult probleemiks ametipalga suuruse kehtestamine täidesaatva võimu poolt, vaid ka näiteks kohtunikuabide ametisse nimetamise pädevusest tulenev⁹ (täidesaatvat võimu esindava) justiitsministri teenistusliku järelevalve pädevus ehk distsiplinaarvõim kohtunikuabide üle, sh nende ametist vabastamise võimalus (sellega seoses tuleb eelnõu puhul positiivsena välja tuua, et *kohtujuristi* nimetab ametisse kohtudirektor KS § 125 lg 1 p 6 alusel – seega kuulub talle ka distsiplinaarvõim¹⁰). Nii võibki öelda, et kohtunikuabide personaalse sõltumatuse tagatiste osas jääb seadus (ja paraku ei too eelnõu selle osas kaasa muutust) pigem deklaratiivseks.

7. Lisaks osundan, et praeguseks (s.t võrreldes ajaga, mil sai koostatud eelviidatud märgukiri) on kohtunikuabidele üleantud ülesannete ring veelgi laienenud ning need on antud üldjuhul iseseisvaks täitmiseks (varem võis kohtunikuabi teha asja lahendamist ettevalmistava või muu korraldusliku määruse, mille peale ei saa edasi kaevata, ainult kohtuniku kontrollimisel¹¹). Eeltoodu pinnalt näen kohtusüsteemi arengus kaht vastassuunalist tendentsi – ühelt poolt kohtunikuabidele järjest uute ülesannete panemine (päris alguses täitsid kohtunikuabid kohtule üleantud haldusfunktsioone, millele on järjest lisandunud õigusemõistmisega seotud funktsioone) ning teiselt poolt kohtuniku kontrolli kitsendamine ja tagatiste vähendamine (nt algul oli kohtunikuabide palk määratud seadusega). Hiljuti on veel lisandunud õigusemõistmisega seotud funktsioonide panemine ka teistele kohtuteenistujatele (peale kohtunikuabide), kusjuures neil puuduvad isegi kohtunikuabidele kohtute seadusega antud tagatised (sh deklaratiivnegi sõltumatus) rääkimata sellest, et neile ei laiene ka tsiviilkohtumenetluse seadustikus kohtunikuabi pädevusele seatud piirangud ning taandamist puudutav regulatsioon ega karistusseadustikus ettenähtud vastutus (vt TsMS § 22¹ lõiked 2 ja 3 ning KarS § 311¹ – eelnõu näeb ette nende laiendamise üksnes kohtujuristidele).

8. Eeltoodu pinnalt näib toimuv õigusemõistmisega seotud ülesannete tükati laialijagamine kohtuteenistujate vahel täitvat eesmärki saada juurde n-ö säästukohtunikke ehk isikuid, kes teevad sisuliselt kohtuniku tööd kohtuniku palka ja muid tagatise saamata (ning kelle sõltumatus on seega deklaratiivne – kui sedagi). Sellega kaasneb pidev järeleandmine õiglase kohtumenetluse tagamiseks vajalike garantiide osas. Mõistan iseenesest vajadust ressursi kokkuhoiuks, kuid paratamatult **tõusetub küsimus tekkinud olukorra vastavuses PS §-dele 146, 147, 150 ja 153**. Selle küsimuse lahendamiseks esitan Teile lähiajal teabe nõudmise.

⁸ Eelmine justiitsminister lubas viimati vastuolu kõrvaldada uue kohtute seadusega, mida ei ole teadagi vastu võetud. Vastava eelnõu algversioonis (kohtute seaduse eelnõu 649 SE; kättesaadav: www.riigikogu.ee) kaeti kohtunikuabi institutsioon (osaliselt) kohtujuristi institutsiooniga ning fikseeriti kohtujuristide töötasu ülem- ja alampiirid. Kohtuteenistujate töö tasustamise orientiiriks sätestati põhimõtte, et kohtusüsteemisese õigusemõistmisega vahetult seotud kõrgeima kvalifikatsiooniga kohtuametniku – kohtujuristi – ametipalk ei või ületada esimese astme kohtuniku ametipalka ega olla väiksem kui pool esimese astme kohtuniku ametipalgast. Kohtuteenistujate töö tasustamise põhimõtted kinnitanuks kohtute nõukogu, lähtudes eelkõige teenistujate kvalifikatsioonist ja diferentseerides töötasu vastavalt kohtuastmele.

⁹ Koostoimes avaliku teenistuse seaduse §-ga 86 („Distsiplinaarkaristuse määramise õigus on isikul või ametiasutusel, kellel on antud ametniku ametisse nimetamise õigus.“; uus avaliku teenistuse seadus sisaldab sama regulatsiooni § 72 lõikes 1), mis laieneb kohtunikuabile kui kohtuteenistujale KS § 8 lg 3 alusel. Osundan siinkohal kõrvalepõikena, et kohtute seaduse ülesehitus on kohtunikuabide staatuse osas pisut eksitav, sest peatükid „Kohtunikuabi“ ja „Kohtuteenistujad“ on eraldi, millest võiks ka järeldada, et kohtunikuabi ei ole „kohtuteenistuja“ – eriti kuna kohtunikuabi peatükis pole teda ka otsesõnu kohtuteenistujaks nimetatud – oleks loogiline, et kohtunikuabi puudutav regulatsioon paikneks tervikuna peatüki „Kohtuteenistujad“ all.

¹⁰ Ülalosundatud probleemi saaks lahendada kohtunikuabi suhtes analoogse regulatsiooni kehtestamisega (ehk KS § 120 lg 5 muutmise).

¹¹ Mõõnan, et varasem „kohtuniku kontrollimisel“ oli iseenesest küll ebamäärane, kuid ometi oli kohtunikuabi tegevus seeläbi siiski lõpuks seotav ka kohtuniku vastutusega.

9. Ühtlasi osundan, et kuna kohtuteenistujatele on antud pädevus teha iseseisvalt kohtumäärusi, siis on antud küsimuse lahendamisel paratamatult asjassepuutuv ka kohtumääruste edasikaebeõiguse piirangute põhiseaduspärasuse küsimus, mille selgitamiseks Teile eelmise aasta suvel (täpsemalt 30.06.2011) esitatud teabe nõudmisele ei ole ma senini vastust saanud.¹² Tegemist on kahtlemata keerulise ja mahuka probleemiga, kuid loodan siiski, et selle analüüsimiseks võetud aeg õigustab ennast põhjaliku analüüsi kujul juba lähiajal.

10. Tulles tagasi eelnõu juurde, osundan eeltooduga seoses, et kohtujuristide puhul (eelnõu § 1 p 37) puudub ametipalga määramist puudutav regulatsioon seaduse tasandil üldse, kuigi eelnõu kohaselt on kohtujurist oma ülesannete täitmisel sõltumatu nagu kohtunikuabigi.¹³ Seletuskirjas põhjendatakse *konsultantide* ühtse palgakorralduse reguleerimata jätmist sellega, et praegu konsultantidena töötavate kohtuametnike töö sisu (ulatus) kohtuasjade ettevalmistamisel on kohtuti ja kohtuastmeti erinev.¹⁴ Samal ajal selgitatakse, et *kohtujuristideks* saaksid just keerukamaid ülesandeid täitvad kohtuametnikud. Seega peaks olema põhjendatud neile (erinevalt konsultantidest) ka ühtse – ja seaduse tasandil – palgakorralduse loomine. Seletuskirjas tuleks selgitada, kas ja mille arvelt on võimalik saavutada seletuskirjas kohtuametnike kvalifikatsiooni tõstmiseks vajalikuks peetud kohtujuristile kõrgema töötasu maksmine juhul, kui riigieelarvest täiendavaid vahendeid ikkagi ei saa¹⁵ (kas see võib mõjutada ka ülejäänud kohtuteenistujaid – sh kohtujuristikas mittesaavaid kohtunikuabisid – nt nende töötasu langetamist või koondamist?). Kohtuteenistujate töötasu tõstmiseks kohtusüsteemi seest täiendavate ressursside leidmise võimalus on oluline küsimus, sest on võimalik, et probleemi kohtuniku- ja kohtunikuabide kohtade täitmisel leevendaks oluliselt hoopis ettevalmistusteenistuse ajal kõrgema töötasu maksmine (eelnõuga praegu kavandatud põhimõtteliste ümberkorralduste asemel, mis võivad teiselt poolt tuua kaasa ettevalmistuse kvaliteedi languse – selle kohta pikemalt allpool).

11. Samuti ei pea kohtujurist andma kohtunikuabiga samasugust ametivannet (KS § 121) ja kohtujuristile ei laiene (erinevalt kohtunikuabist) kohtuniku ametikitsendused (KS § 116) ning kohtute seaduse §-dest 122-124 tulenevad sotsiaalsed tagatised: lisatasud, koondamishüvitis ning võimalus rotatsiooniks. Ehk on sotsiaalsete tagatiste osas peetud piisavaks avaliku teenistuse seaduse regulatsiooni laienemist kohtujuristile,¹⁶ kuid siis oleks kohane see vähemalt seletuskirjas välja tuua. Sel juhul võib aga sõltuvalt kohtujuristile lõpuks üleantavast ülesannete ringist ja nende täitmise tingimustest kahelda koondamishüvitise suuruse piisavuses (personaalse sõltumatuse tagamisel) – ühe kuu keskmine palk¹⁷ kohtunikuabide puhul ettenähtud kuue kuu ametipalga asemel. Lisaks tuleks kõigi nende erinevuste (ametivanne, ametikitsendused ja sotsiaalsed tagatised) puhul selgitada, miks jäetakse kohtunikuabi suhtes kehtima vastavad eriregulatsioonid.

¹² Justiitsministeeriumi 02.12.2011 kirjas nr 10.1-6/15124 lubati mulle vastust käesoleva aasta alguses esimesel võimalusel.

¹³ Seaduses ettenähtud ulatuses on mõlemal ametnikugrupil siiski kohtuniku juhiste järgmise kohustus.

¹⁴ Seletuskirjas on öeldud: „Kui nt ringkonnakohtu konsultant töötab kolleegiumi heaks ja tegeleb kohtusse saabunud toimikute läbivaatamise ja määruskaebuste projektide koostamisega, on see väiksema raskusastmega töö kui konsultandil, kes valmistab ette kohtulahendite projekte.“ Ilmselt on *määruskaebuste* projektide asemel siiski mõeldud määruskaebuste lahendamiseks tehtavate *kohtumääruste* projekte ning see on samuti *kohtulahendi* projekt (ehk siis lause teises pooles peaks ilmselt kohtulahendite asemel olema juttu kohtuotsustest, kuid nii või teisiti võib kahelda, kas kohtumääruse projekti koostamine on ikka alati väiksema raskusastmega töö kui kohtuotsuse projekti koostamine).

¹⁵ Seletuskirjas kinnitatakse esmalt, et: „Kohtujuristide nimetamisel arvestatakse eelarvelisi võimalusi, täiendavaid rahalisi vahendeid seoses kohtujuristi ja vanemkohtujuristi ameti loomisega riigieelarvest ei taotleta.“ ning: „Eelnõuga kavandatud muudatused ei too kaasa kulude kasvu riigieelarvele.“ Sellest võiks välja lugeda, et kohtujuristidele kõrgema palga maksmist peetakse võimalikuks ka selleta. Samas sellega vastuolus olevalt on hiljem öeldud: „Justiitsministeerium on esitanud 2013. a riigieelarve seaduse koostamise protsessis lisataotluse [...]. Kui lisataotlus rahuldatakse, on kohtutel võimalik hakata ametisse nimetama kohtujuriste.“ (minu rõhutus).

¹⁶ KS § 8 lg 3 alusel laieneb kohtujuristile kui kohtuteenistujale avaliku teenistuse seadus (nagu praegu ka kohtunikuabile).

¹⁷ Tulenevalt uue avaliku teenistuse seaduse § 131 lõikest 1.

12. Kohtunikuabi ning kohtujuristi puudutava regulatsiooni võrdluses torkab veel silma, et erinevalt kohtunikuabidest ei ole eelnõus (§ 1 p 37) ette nähtud kohtujuristi(kandidaadi) ettevalmistust (võrdle KS §-dega 116¹, 117 ja 118 ning nende muudatustega eelnõus), usaldusvääruse kontrollimist (võrdle KS §-ga 117¹) ega ka kohtujuristi ametikoha täitmiseks avaliku konkursi läbiviimist (võrdle KS §-ga 120 ja selle muudatusega eelnõus).¹⁸ Samuti ei kehti kohtujuristi ametisse nimetamisel kohtunikuabi suhtes KS § 115 lõikest 3 tulenevad piirangud (mh keeld ametisse nimetada kuriteo toimepannud isikut). Leian, et need küsimused tuleks lahendada kohtunikuabidele analoogiliselt, vastasel juhul ei ole kuidagi võimalik saavutada eelnõuga püstitatud eesmärki kohtuametnike kvalifikatsiooni tõstmiseks.

13. Poolik on eelnõu (§ 1 p 37 lisatav lg 8) vanemkohtujuristi regulatsioon – eelnõu ei anna vanemkohtujuristile mingeid eeliseid kohtujuristi ees (peale uhkema ametinimetuse) ega anna talle ka erinevat pädevust (ega suuremat vastutust). Pealegi ei saa kohtujurist seaduses sätestatud tingimuste täitmisel vanemkohtujuristik n-ö automaatselt, vaid peab selleks (seletuskirja kohaselt) ära ootama vanemkohtujuristi koha vabanemise. Sellise regulatsiooni (seletuskirjas loodetud) motiveerivas mõjus kohtujuristidele võib tõsiselt kahelda. Pigem võib seaduses sätestatud tingimuste täitmise järel loodetud ametikõrgenduse (täpsemalt küll lihtsalt ametinimetuse) mittedaamine mõjuda demotiveerivalt.

14. Eelnõu (ja seletuskirja) pinnalt ei ole üheselt arusaadav, mida loodetakse üldse saavutada kohtujuristi institutsiooni loomisega kohtunikuabi institutsiooni kõrvale.¹⁹ Eelkõige ei ole arusaadav, miks ei võiks kohtujuristi ülesandeid ka edaspidi täita kohtunikuabid.²⁰ Küsitav on ka see, kas praegu ühele institutsioonile kuuluva pädevuse jaotamine kahe institutsiooni vahel õigustab ennast töökorralduslikult, arvestades seda, et peale üleminekuaja lõppu (s.t alates 01.01.2018) ei saaks ühe isiku tööaega jaotada kohtunikuabi ning kohtujuristi ülesannete vahel (see võib aga olla vajalik näiteks väiksemates kohtumajades) – täistööaja peab täitma üks või teine funktsioon –, samuti ei oleks võimalik seni üht funktsiooni täitnud isiku sujuv üleviimine teise funktsiooni täitmisele. Kuni üleminekuaja lõpuni (sealjuures märkimisväärselt pikka aega) oleks aga kahe erineva institutsiooni esindajad sama pädevusega, mis võib veelgi süvendada ebaselgust allkirjaõiguse osas. Põhjenduseks toodud kohtuametnike (eelkõige kohtunikuabide) kvalifikatsiooni tõstmine on põhimõtteliselt võimalik kohtujuristi institutsiooni loomata, kehtestades vastavad muudatused kohtuametnike (kohtunikuabide) suhtes. Samas võib eraldi institutsiooni loomine olla põhjendatud just seetõttu, et nt registriasjadega tegelevale isikule esitatavad nõuded, sh ettevalmistus ei pea ehk olema samal tasemel nt riigi õigusabi asjadega tegeleva isikuga (samas nt magistriskraadi nõue nähakse eelnõus ette kõigile kohtunikuabidele²¹ sõltumata täidetavatest ülesannetest) ning erinev on vastutus ja seega peaks erinema ka nõutava personaalse sõltumatuse määr, s.t selle saavutamiseks vajalikud sotsiaalsed tagatised. Teisalt on teatav diferentseerimine võimalik ka ühe institutsiooni raames. Need aspektid vajaks põhjalikku analüüsi (ning selgitamist seletuskirjas). Ühtlasi märgin, et arvestades seletuskirjas toodut, et kohtujuriste hakatakse ametisse nimetama vastavalt eelarvelistele võimalustele, tekib ka küsimus,

¹⁸ (Ka uuest) Avaliku teenistuse seadusest tulenev konkursiregulatsioon võimaldab erandeid avalikust konkursist. Leian, et kui sellised erandid ei ole praegu võimalikud kohtunikuabi ametikoha täitmisel, ei peaks need tulevikus olema võimalikud ka kohtujuristi puhul.

¹⁹ Võrdlusena toon välja, et uue kohtute seaduse eelnõu (649 SE; kättesaadav: www.riigikogu.ee) kaeti kohtunikuabi institutsioon kohtujuristi institutsiooniga, s.t nähti ette kohtunikuabi seniste funktsioonide täitmine ühe institutsiooni raames.

²⁰ Eelnõuga nähakse alates 2018. aastast ette õigusteenistuses töötavate kohtunikuabide kaotamine, s.t sisuliselt kavandatakse kohtunikuabi pädevuse muutmist, millega seoses võiks kaaluda alates 01.01.2018 ka KS § 114 lõikes 1 toodud kohtunikuabi definitsiooni täpsustamist (vrdl eelnõus KS § 125¹ lg 1).

²¹ V.a enne 2012. aasta 1. jaanuari ametisse nimetatud kohtunikuabid, kellel on rakenduskõrgharidus kohtunikuabi erialal. Osundan ka sellele, et seletuskirjas on väidetud: „kehtiva korra kohaselt peab kohtunikuabi ettevalmistusteenistusse kandideerijal olema olema õigusteaduse magistriskraad või sellega võrdsustatud haridus“ – kandideerijale sellist nõuet minu hinnangul kehtiv õigus ei esita. Kuid kui see siiski nii on, tuleks seletuskirjas selgitada, miks edaspidi ettevalmistuskava täitmisel madalamat haridusnõuet piisavaks peetakse.

kas loodaval regulatsioonil on üldse selle loomist õigustavat rakendamispotentsiaali (vt ka allmärkus 14).

15. Üheks kohtujuristi institutsiooni loomise eesmärgiks tuuakse selguse loomine kohtusüsteemis menetluskirjastamisõiguse osas. Leian, et tegemist on väga olulise eesmärgiga. Segaduse peamiseks põhjustajaks on praegu asjaolu, et kohtuteenistujate allkirjaõigus ei tule üheselt välja ei kohtute seadusest ega menetlusseadustikest, vaid võib selguda alles kohtute kodukordi vaadates (sama nendib ka seletuskiri). Eelnõu aga muudab selle osas vaid niipalju, et neile kohtuteenistujatele, kes saavad kohtujuristideks (ja seletuskirja selgituste pinnalt on nende arv ebaselge), laieneb edaspidi praegu kohtunikuabi suhtes juba kehtiv regulatsioon – ülejäänud kohtuteenistujate osas jääb aga praegune ebaselgus kestma. Veel enam, eelnõu tekitab segadust juurde esmalt sellega, et kohtunikuabile kohaldatakse edaspidi katseaega (eelnõu § 1 punktiga 34 muudetava KS § 119 lg 5) – ning katseaega kohaldatakse ka kohtujuristile. Seletuskirjas on selle kohta märgitud: „Katseaja kestel suurendatakse ametisse nimetatud kohtunikuabi pädevust järkjärgult seni, kuni ta saavutab täieliku pädevuse. [...] Seega on võimalik otsustada, millal anda kohtunikuabile täielikult iseseisev allkirjastamispädevus.“ Esmalt tuleb märkida, et ükski seadus (ka mitte eelnõu muudatuste kohaselt) ei seo allkirjastamisõigust katseajaga. Kui need peaks seotud olema – ja ilmselt peaks, sest kohtulahendite allkirjaõigus nõuab personaalset sõltumatust, mida katseaja kohaldamine negatiivselt mõjutab –, peaks see ka seadusest tulenema (eesmärgiks seatud selgust silmas pidades). Kuid ka sel juhul ei ole ikkagi võimalik saavutada allkirjastamispädevuse osas senisest suuremat selgust, sest igal üksikjuhul tuleks kontrollida ega allkirjastaja katseajal ei ole. Arvestades seda, et menetlusosalistel on takistatud ligipääs kohtu sisedokumentidele (ametijuhendid, ametisse nimetamise käskkirjad jmt), ei saa seda õigeks pidada. Teiseks tekitab eelnõu segadust juurde sellega, et eelnõu (§ 1 punktiga 37 lisatava KS § 125¹ lg 3) näeb ette kohtujuristi täpsemate teenistusülesannete määratlemise kohtu kodukorras. Üks võimalus oleks seda tõlgendada selliselt, et menetlusseadustikus antud allkirjaõigusele selline täpsustamine ei laiene (s.t kui menetlusseadustikus on vastav pädevus antud, siis igal kohtujuristil vastav pädevus ka on – sõltumata kohtu kodukorrast).²² Teisest küljest seab sellise tõlgenduse kahtluse alla eelpool kohtunikuabi kohta öeldu²³ ehk allkirjastamisõiguse ulatuse sõltuvus katseajast – kuna allkirjaõiguse piirangud seadusest ei tulene, siis jääbki üle ainult nende täpsustamine kohtu kodukorras. Kusjuures selleks, et menetlusosaline saaks avalikustatud teabe pinnalt kohtuteenistuja pädevuse suhtes katseaega arvestavaid järeldusi teha, tuleks pädevus määratleda kodukorras²⁴ suisa nimeliselt (katseaeg on individuaalne), mis vaevalt kodukorra üldistusastmega sobiks.

16. Samas tekitavad eelpool allkirjaõigusega seonduvad aspektid kahtluse ka kohtunikuabide ettevalmistusteenistuse ümberkorraldamise põhjendatuses.²⁵ Varem puudus vajadus kohtunikuabi suhtes katseaja kohaldamiseks, sest kohtunikuabi läbis ettevalmistusteenistuse kohtus ning selle kestel oli piisavalt võimalik hinnata tema sobivust kohtunikuabiks. Uue süsteemi kohaselt on ettevalmistuskava täitmine võimalik ka väljaspool kohut asuva põhitöökoha kõrvalt ja seega on katseaja kohaldamine (ja sel ajal pädevuse piiramine) ilmselt põhjendatud.²⁶ Toon välja ka

²² Sellist tõlgendust toetab seletuskirjas märgitu: „Kui teistele kohtuametnikele antakse halduskohtumenetluses allkirjastamise õigus kohtukodukorras, siis kohtujuristile antakse sama pädevus seadusega.“

²³ Loogiliselt kehtib see ka kohtujuristi kohta, sest regulatsioon on nende allkirjaõiguse osas sama (ainult selle erinevusega, et kohtunikuabi pädevuse osas ei sisalda kohtute seadus viidet mitte kodukorrale nagu kohtujuristi puhul lisatavas KS § 125¹ lõikes 3, vaid KS § 114 lg 3 kohaselt, mida eelnõuga ei muudeta, määrab kohtunikuabide lahendatavad asjad kohtu piires kindlaks kohtu esimees enne kohtunike vahelise tööjaotusplaani kinnitamist kohtu üldkogu poolt) – vt ka p 16 lõpp.

²⁴ Nagu juba öeldud, on aga muudele sisedokumentidele ligipääs menetlusosalistel takistatud.

²⁵ Seletuskirjas on märgitud: „Uue regulatsiooniga muutub kohtunikuabi ettevalmistus senisest oluliselt kiiremaks ja odavamaks.“ Taas on kahetsusväärset tähelepanuta jäänud kvaliteedi küsimus, mis neile pandud vastutust arvestades on äärmiselt oluline.

²⁶ Samas tuleb märkida, et see võib juba iseenesest olla vastuolus ettevalmistuse mõttega – vähemalt kehtiva seaduse senine loogika (vt ka KS § 63 lg 2) näeb seega ette, et ettevalmistus on kujundatud selliselt, et juba selle kestel on võimalik isiku sobivuses veenduda (sel juhul langeb ära põhjus katseaja kohaldamiseks, mille eesmärgiks on samuti sobivuses veendumine). Ühtlasi osundan paralleelina, et kehtiv seadus (ega ka eelnõu) ei näe katseaega ette

kohtunikuabi eksami kaotamise (eelnõuga KS § 115 muutmine) ning varasema ameti- või töökoha pinnalt ettevalmistuskava täitmisest vabastamise (eelnõuga KS § 115 täiendamine lõikega 2¹), mis on problemaatiline just eksami kaotamist silmas pidades²⁷ – need muudatused jäävad pealegi seletuskirjas nimetatud kohtuametnike kvalifikatsiooni tõstmise eesmärgi silmas pidades arusaamatuks (sama kehtib kinnistussekreteri eksami kaotamise osas). Seega kaasneb muudatustega paratamatult kohtunikuabi institutsiooni senise usaldusväärsuse ja autoriteedi vähenemine. Kohtujuristi puhul on sellega seoses oluline ka juba eelpool osundatud asjaolu, et kohtujuristi ametisse nimetamisele ei eelne (erinevalt kohtunikuabist) mingit spetsiifilist ettevalmistust²⁸ (rääkimata eksamist). Seetõttu ei ole ilmselt võimalik loobuda kohtujuristi suhtes katseaja kohaldamisest ning sel ajal seadusega ettenähtud allkirjaõiguse piiramine on vajalikumgi kui kohtunikuabi puhul. See omakorda tähendab, et kohtujuristi institutsioonil oleks raske jõuda isegi kohtunikuabi institutsiooni praeguse usaldusväärsuseni. See omakorda tekitab küsimuse, miks peaks allkirjaõiguse osas eelistama kohtujuriste ka kohtunikuabidele (nagu eelnõus kavas alates 01.01.2018).

17. Eelnõu § 1 punktiga 30 muudetava § 117 lg 3 kohaselt võib kohtunikuabi ettevalmistuskava täitjale anda lahendamiseks kohtunikuabi pädevusse kuuluvaid registriasju. Kui sealjuures on mõeldud iseseisvat otsustamist, siis näen probleemina, et kava täitjale ei laiene kohtunikuabi suhtes kehtestatud personaalse sõltumatuse tagatised (ametikitsendused, sotsiaalsed tagatised jmt) ega vastutus (sh KarS § 311¹). Sama kehtib juba kehtiva KS § 117 lg 3¹ osas kohtunikuabikandidaadi puhul.

Vähemolulised märkused

18. Eelnõu § 1 punktis 6 ettenähtud parandus tuleks teha ka KS § 54 lõikes 1 ning § 61¹ lg 1 punktis 2.

19. Eelnõu § 1 p 7 – lisatavas lõikes 5 on viidatud „taotluse esitanud isiku[le]“ (ilmselt on õigem rääkida „kohtunikuks kandideerijast“ – nagu lõikes esmakordselt arvamuse mainimisel –, sest võib kahelda, kas kohtunikuks kandideerijat saab selles menetluses käsitleda taotlejana).

20. Eelnõu § 1 p 8 – lisatava lg 6¹ punktide 1-3 puhul jääb ebaselgeks nende sisuline vahe – minu esialgsel hinnangul võib julgeolekukontrolli käigus kogutud andmete täiendamine (p 2) endast teatud juhtudel kujutada sisuliselt korduva julgeolekukontrolli läbiviimist (p 3). Samuti jääb lisatavast lõikest 6² (täpsemalt sellest, et kõigil eelmises lõikes nimetatud juhtudel on vajalik kandidaadi nõusoleku saamine) mulje, et sama saab järeldada ka andmete täpsustamise osas (eelmise lõike p 1), samas kui seletuskirjas on selle kohta märgitud: „Andmete täpsustamist võib kohtunikeksamikomisjon taotleda eelkõige juhul, kui midagi jääb Kaitsepolitseiameti teabest arusaamatuks“ – sellisel juhul jääb aga arusaamatuks kandidaadi nõusoleku saamise vajadus. Ehk oleks selgem, kui täpsustamise alla mahutataks sõnaselgelt (vähemalt seletuskirjas) ainult olukorrad, kus komisjonil tekkinud küsimusele vastamine on võimalik juba kandidaadi suhtes kogutud andmete pinnalt (sellisel juhul puudub ilmselt ka vajadus nõusoleku küsimiseks).

---

kohtunikule, kes on tulnud väljastpoolt kohtusüsteemi, s.t pole ettevalmistusteenistust läbinud – võib küsida, miks peaks seda siis analoogselt juhul ikkagi kohaldama kohtunikuabile.

²⁷ Eelnõu analoogne regulatsioon kohtuniku ettevalmistusest vabastamise osas võib olla õigustatud, et säilib kohtuniku eksam (erinevalt kohtunikuabist).

²⁸ Seletuskirjas on küll selgitatud: „Kohtujuristi kohtade täitmisel esimese ja teise astme kohtutes eelistatakse olemasolevat kohtupersonali: nt võivad kohtujuristiksi saada senised kohtunikukandidaadid, konsultandid ja kohtunikuabid, kes ei tegele registriasjadega.“ Selline eelistamisvõimalus ei nähtu aga eelnõust.

21. Eelnõu § 1 p 12, lisatava paragrahvi lg 5 – selle pinnalt tuleb täiendada KS § 41 lõiget 1 (kohtute haldamise nõukoja pädevus; võrdle ka KS § 41 lg 1 p 6 ja p 11 ning vastavalt § 34 lg 3 ning § 14).

22. Eelnõu § 1 p 12, lisatavad lõiked 9 ja 10. Sisuliselt sobivad need lõiked paremini hoopis eelnõuga muudetavasse paragrahvi 65 (kohtuniku ettevalmistuse aruandlus, hindamine ja tulemus) – osalt on pealegi tegemist §-s 65 täpsemalt sätestatu tarbetu kordamisega (ebamäärasemas sõnastuses). Ebamäärane on lg 10 sõnastus „ettevalmistuskava ei loeta täidetuks“ (sama märkus eelnõu § 1 punktiga 37 lisatava lg 7 kohta) – ei ole üheselt arusaadav, kas see tähendab lihtsalt komisjoni suhtes kehtestatud keeldu lugeda ettevalmistuskava täidetuks või kohustust võtta vastu vastav otsus (analoogselt lõikele 9). Viimasel juhul tekib küsimus, kas mõeldud on ettevalmistuskava täitmise peatamist või lõpetamist (lõikes toodud juhtude loetelust võib küll järeldada, et see tähendab lõpetamist – vt ka lõik allpool –, kuid ikkagi oleks parem sõnastust täpsustada). Põhimõtteliselt analoogselt kohtuniku ettevalmistuskava täitmise sätetele tuleks üles ehitada ka eelnõu § 1 punktides 30 ja 33 sisalduv (eriti tasub kaaluda § 118 regulatsiooni²⁹ asendamist §-s 65 sisalduvaga) ning eeltoodud märkused kehtivad *mutatis mutandis* ka nende kohta.

23. Eelnõu § 1 punktiga 12 (lisatava lg 10) koostoimest eelnõu § 1 punktiga 17 (muudetava § 65 lg 4 punktiga 3) võib siiski kindlalt järeldada, et ettevalmistuskava täitmine lõpetatakse vähemalt kohtujuristi ametist lahkumisel ettevalmistuskava täitmise ajal. Leian, et see regulatsioon ei arvesta ilmselt võimalustega, et kohtujuristi ametist lahkumisel võib olla juba täidetud sama paragrahvi lõikes 1 sätestatud kahe aasta nõue, või et kohtujurist lahkub lõikes 1 nimetatud ameti- või töökohale (ning täidab kahe-aasta nõude seega peatselt). Sellisel juhul tasuks kaaluda paindlikumat lähenemist ehk (vajadusel muudetud) ettevalmistuskava täitmise jätkamise võimaldamist (või siis täitmise peatamist kuni teatud tingimuste – nt lõikes 1 sätestatud – täitmiseni). Vähemalt võiks komisjonil kohtujuristi ametist lahkumise korral olla kaalutusõigus, kas jätta ettevalmistuskava täidetuks lugemata või lubada (teatud tingimustel) selle täitmise jätkamist. Igal juhul oleks raske leida mõistlikku põhjendust sellele, et kohtujuristi ametist lahkunud isik ei või täita (täpsemalt jätkata täitmist) ettevalmistuskava oma põhitöö kõrvalt, samas kui see võimalus on antud isikule, kes kohtuteenistuja olnud ei ole.

24. Eelnõu seletuskirjas on selgitatud KS § 62 lg 9 muudatust, kuid vastava sätte muutmist eelnõu ei sisalda – ilmselt seetõttu, et muudatuse sisu on juba kehtivas KS § 62 lõikes 9 sisalduv, kuid ilmselt on selles sättes valeviide (lõike 7 asemel tuleks viidata lõikele 8).

25. Eelnõu § 1 punktiga 17 muudetava § 65 lg 5 p 5 – ettevalmistuskava täitja taotlusel kava täitmise peatamine (sisuliste tingimuste esitamisetähtaegade ning kaalutusõigusetähtaegade³⁰) seab küsimuse alla ettevalmistuskava täitmiseks ettenähtud kuni kahe-aastase tähtaja (eelnõu § 1 punktiga 12 lisatav lg 8) toimivuse üldiselt – kui kava täitjal on piiramatult võimalik täitmine peatada, siis on võimalik ka ettenähtud tähtaja piiramatut venitamist. Siinkohal tuleb ka arvestada, et niikuinii näeb eelnõu juba ette võimaluse tähtaega kuni aasta võrra pikendada (eelnõu § 1 punktiga 12 lisatav lg 8).

26. Eelnõu § 1 p 22 – muudetava lg 3 p 2 puhul tekib küsimus, miks see ei laiene juhule, mil kohtunikukandidaadiga on teenistussuhe lõpetatud sama lõike p 1 alusel³¹ (iseäranis juhul, kui ta

²⁹ Osundan lisaks, et § 118 lõikes 1 puudub aruande esitamise tähtaja seostamine kava täitmiseks antud tähtajaga ning lõikes 2 on aruande esitamise tähtaeg seostatud „täitmise lõpuga“ (seostada tuleks aga samuti täitmiseks antud tähtajaga).

³⁰ Võrdle ka eelnõu § 1 punktiga 12 lisatava § 61² lg 8 sõnastusega, milles sisalduv vähemalt „põhjendatud juhul“ (see iseenesest küll ka üsna ebamäärane määratlemata õigusmõiste annab komisjonile vähemalt mingi aluse tähtaja pikendamiseks keeldumiseks).

³¹ Lg 2 sõnastuses viitab „ettevalmistuskava täitja“ sellele, et see kohtunikukandidaadile ei laiene (mõisted ettevalmistuskava täitja ja kohtunikukandidaat on erineva tähendusega).

asub seejärel eelnõuga lisatava § 61² lõikes 1 sätestatud töö- või ametikohale) ehk miks ei ole peale korduseksamil läbikukkumist ettevalmistuskava täiendavale täitmisele suunamine võimalik (endise) kohtunikukandidaadi puhul, samas kui see on võimalik isiku puhul, kes kohtuteenistuja olnud ei ole. Samuti võib küsida, miks ei laiene punktis 3 nimetatud regulatsioon kolmandat või enamat korda kohtunikueksami tegemise võimaluse osas (endisele) kohtunikukandidaadile ning (endisele) ettevalmistuskava täitjale.

27. Eelnõu § 1 punktide 23 ja 24 koostoimest tuleneb, et kohtunik üliõpilasest praktikandi *vabatahtlikul* juhendamisel (p 23 eesmärgiks ei ole ju vabatahtliku juhendamise välistamine, vaid juhendamise *kohustuse* kaotamine?) enam lisatasu ei saa. Palun kaaluda ka sellisel juhul lisatasu maksmist. Reguleerimata on katseajal viibiva kohtujuristi juhendamisega seonduv (samas kui reguleeritud on katseajal olevate kohtunikabide juhendamine, kuigi viimased vajavad spetsiifilise ettevalmistuse läbimise tõttu ilmselt juhendamist väiksemas ulatuses). Eelnõu kohaselt ei maksta lisatasu kohtuniku ettevalmistuskava täitva kohtujuristi kohtunikust juhendajale, sest seletuskirja kohaselt: „ei ole lisatasu maksmine igapäevatöö tegemise eest põhjendatud“ – pean siiski võimalikuks, et ettevalmistuskava täitmise seonduv juhendamine väljub tavapärasest (igapäevasest) kohtujuristi juhendamisest.

28. Eelnõu § 1 punktiga 24 muudetavas lõikes 3 on ilmselt üleliigne „Justiitsminister määrab kohtu esimehe ettepanekul“ – selle asemel võiks lihtsalt olla „[kohtumaja juhile] makstakse“, sest erinevalt kehtivast regulatsioonist ei ole eelnõu kohaselt ei kohtu esimehel ega justiitsministril enam kohtumaja juhile lisatasu maksmisel mingit kaalutlusruumi, seega pole ka mingit eraldi otsustamist enam vaja (samal põhjusel jäetakse ju eelnõuga samast sättest välja kohtute haldamise nõukoja nõusoleku nõue). Muudetavas lõikes 4 sisaldub „ettevalmistusteenistus on peatatud“, kuid ei kehtiv seadus ega eelnõu ei näe ette võimalust ettevalmistusteenistuse peatamiseks (küll aga näeb avaliku teenistuse seaduse § 108 teenistussuhte – ja seega ka ettevalmistusteenistuse – peatamise).

29. Eelnõu § 1 p 25 – ei ole arusaadav, miks vajab juhendamise eest lisatasu maksmine lisaks seaduses ettenähtud regulatsioonile üldse kellegi otsust (lisatasu määramist) – mingit kaalutlusruumi seadus siin ei anna, järelikult peaks piisama sellest, et kohtunik täidab sättes viidatud lõikes 4 toodud tingimused (kas lisatasu maksmine ei saa toimuda n-ö automaatselt juhendaks määramisest lähtuvalt?).

30. Eelnõu § 1 punktiga 29 muudetava KS § 116¹ lg 2 punktis 1 on kohtnikuabi ettevalmistuskava täitja konkursil osalemiseks esitatud tingimus, et isik peab olema vastu võetud õigusteaduse magistriõppesse – see takistab kandideerimast isikul, kes on magistrikraadi või sellele vastava kvalifikatsiooni juba omandanud. Ilmselt peaks olema: „kellel on KS § 47 lg 1 punktis 1 nimetatud haridus või kes on vastu võetud vastu võetud õigusteaduse magistriõppesse“.

31. Eelnõu § 1 punktiga 30 (muudetava § 117 lg 4) võrdluses eelnõu § 1 punktiga 12 (lisatava § 61² lg 8) torkab silma, et selles ei ole ette nähtud ettevalmistuskava täitmise (ja selle täitmiseks antud tähtaja pikendamise) maksimaalset tähtaega. Ebamäärane on muudetava lg 6 sõnastus „ettevalmistuskava ei loeta täidetuks“ – ei ole üheselt arusaadav, kas see tähendab lihtsalt komisjoni suhtes kehtestatud keeldu lugeda ettevalmistuskava täidetuks või kohustust võtta vastu vastav otsus (analoogselt lõikele 5).

32. Eelnõu § 1 punktiga 34 muudetava § 119 lg 2 puhul tekib küsimus, miks nimetab kohtunikuabi konkursikomisjoni esimehe justiitsminister – tavaliselt on kombeks, et komisjoni esimehe valivad komisjoni liikmed. Samuti tuleb märkida, et kehtiv seadus (§ 69) ei näe ette analoogset regulatsiooni kohtunikueksamikomisjoni puhul – see on reguleeritud hoopis KS § 69 lg

4 alusel kehtestatud komisjoni töökorras.³² Kohtunikuabi konkursikomisjoni puhul analoogse töökorra kehtestamist võimaldav norm (KS § 119 lg 4) jäetakse aga eelnõu kohaselt üldse välja. Leian, et mõlema komisjoniga seonduv tuleks seaduses reguleerida põhimõtteliselt analoogselt (põhjendatud erisustega). Samas märgin, et komisjoni otsustusvõimelisus tuleks ilmselt kehtestada seadusega ka kohtunikeksamikomisjoni puhul (nagu praegu näeb eelnõu tunnustamisväärselt ette kohtunikuabi konkursikomisjoni puhul – muudetava § 119 lõikes 4).

33. Eelnõu § 1 punktiga 38 KS § 131¹ lõikega 1¹ täiendamisel tuleks ilmselt kehtetuks tunnistada sama paragrahvi esimene ja teine lõige (ilmselt ei peaks peale eelnõus ettenähtud muudatuse tegemist enam olema võimalik ametisse nimetada uusi kohtunikuabisid, kellel on ainult rakenduskõrgkoolis omandatud kohtunikuabi eriharidus).

34. Eelnõu §-ga 5 (notariaadiseaduse muutmise) seoses märgin, et juba kehtiva regulatsiooni puhulgi vajaks analüüsimist küsimus, kas kõigil notariaadiseaduse § 53 lg 1 punktis 4 nimetatud isikutel on notari asemel tõestamistoimingu tegemisel notariga võrreldav vastutus (vt KarS § 300²).³³ Eelnõuga lisatava kohtujuristi puhul võib sellele küsimusele vastata eitavalt.

Lõpetuseks

Ühelt poolt on äärmiselt tunnustatavad püstitatud eesmärgid (kohtuniku- ja kohtunikuabikohtade täitmine, kohtuteenistujate kvalifikatsiooni tõstmine ja allkirjaõiguse korrastamine jne), kuid paraku tundub, et paljud eelnõus ettenähtud abinõudest on nende eesmärkide saavutamiseks ebasobivad (ja võivad koguni eesmärgile vastu töötada) või lõpuni läbimõttlemata. Seetõttu vajavad kavandatud muudatused täiendavat läbitöötamist.

Vabandan, et arvamuse koostamine kujunes aeganõudvaks – see on peamiselt tingitud eelnõus reguleeritava valdkonna olulisusest, mis eeldab põhjalikku süüvimist ja analüüsi (arvestasin sealjuures ka asjaoluga, et Riigikohus kujundab arvamuse eelnõu kohta 19. septembriks³⁴).

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Indrek Teder

Lisa: õiguskantsleri 08.04.2008 märgukiri justiitsministrile, 1 eks 8-l lehel.

³² Kättesaadav: <http://www.nc.ee/?id=241&print=1>. Töökorra punktis 8 on samuti ette nähtud komisjoni esimehe valimine komisjoni enda liikmete poolt.

³³ Näiteks kohtujuristile kohtunikuabiga sama vastutuse (KarS § 311¹, see ei laiene aga tõestamistoimingu tegemisele) laiendamist on seletuskirjas argumenteeritud samuti sarnase pädevusega.

³⁴ Riigikohtu 23.07.2012 kiri nr 3-10-4-4-7-12.